

WIJ WILLEM ALEXANDER,
BIJ DE GRATIE GODS,
KONING DER NEDERLANDEN,
PRINS VAN ORANJE-NASSAU,
ENZ. ENZ. ENZ.

**Wijziging van de Wet op het primair onderwijs en de Wet primair onderwijs
BES in verband met maatregelen voor een toekomstbestendig onderwijsaanbod
in het basisonderwijs**

Voorstel van wet [concept 15-9-2015]

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is dat schoolbesturen in het primair onderwijs in de regio plannen maken om in te spelen op toekomstige ontwikkelingen in de leerlingaantallen en dat het, om scholen in staat te stellen ook in de toekomst een doelmatig en gedifferentieerd onderwijsaanbod te kunnen blijven garanderen, noodzakelijk is belemmeringen bij de omzetting en verplaatsing van scholen weg te nemen;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL I. WIJZIGING WET OP HET PRIMAIR ONDERWIJS

De Wet op het primair onderwijs wordt als volgt gewijzigd:

A

Na artikel 16 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 16a. Vaststelling gebiedsplan toekomstbestendig onderwijsaanbod

1. De bevoegde gezagsorganen van alle scholen in een regio voeren periodiek overleg met elkaar om het onderwijsaanbod in de regio af te stemmen op de verwachte toekomstige vraag van de leerlingen en ouders. Een regio omvat een aaneengesloten gebied als bedoeld in artikel 18a, derde lid.
2. In afwijking van het eerste lid kan het daar genoemde overleg ook gevoerd worden tussen de bevoegde gezagsorganen van alle scholen binnen het aaneengesloten grondgebied van een of meer gemeenten, dat niet overeenkomt met een gebied

aangewezen op grond van artikel 18a, derde lid, indien de bevoegde gezagsorganen van alle scholen in het betrokken gebied, of de betrokken gebieden als bedoeld in art 18a, derde lid, daarmee instemmen.

3. De bevoegde gezagsorganen, bedoeld in het eerste of tweede lid, stellen gezamenlijk voor hun regio een meerjarig gebiedsplan toekomstbestendig onderwijsaanbod vast. Een dergelijk plan:

- a. wordt niet vastgesteld voordat over een concept van het plan op overeenstemming gericht overleg is gevoerd met burgemeester en wethouders van de desbetreffende gemeente of gemeenten, overeenkomstig een procedure die daartoe is vastgesteld door de betrokken bevoegde gezagsorganen en burgemeester en wethouders van die gemeente of gemeenten, welke procedure een voorziening voor de beslechting van geschillen bevat;
- b. geldt voor een in het plan aangeduide periode die meerdere schooljaren omvat en aanvangt op 1 augustus van enig kalenderjaar, en
- c. bevat een gezamenlijk gedragen visie op het onderwijs in de regio, waarin in elk geval tot uitdrukking worden gebracht:
 - 1°. de omvang en begrenzing van de regio,
 - 2°. de relatie van het bestaande onderwijsaanbod met de toekomstige vraag naar onderwijs op basis van de te verwachten ontwikkeling in leerlingaantallen in de periode waar het plan betrekking op heeft,
 - 3°. de visie van de deelnemers aan het overleg op de toegankelijkheid van het onderwijs, mede in relatie tot het leerlingenvervoer.

B

Artikel 84 wordt gewijzigd als volgt:

1. Aan het eerste lid wordt een zinsnede toegevoegd, luidende: als bedoeld in artikel 17d, tweede lid.
2. In het tweede lid wordt "kan toestaan" vervangen door: kan besluiten toe te staan.
3. Het derde lid wordt vervangen door drie leden, luidende:
 3. Een aanvraag van een besluit als bedoeld in het eerste of tweede lid is met redenen omkleed en gaat vergezeld van de gegevens, bedoeld in artikel 75, eerste lid.
 4. Onze minister willigt de aanvraag in, indien:
 - a. de school, als deze in een plan van scholen zou zijn opgenomen, bij toepassing van de artikelen 77 tot en met 79 door hem zou worden goedgekeurd;
 - b. het een omzetting in een openbare school of een verplaatsing van een school waaraan openbaar onderwijs wordt gegeven betreft, binnen 10 kilometer van de plaats in de gemeente waar het onderwijs moet worden gegeven over de weg gemeten geen school aanwezig is waarbinnen openbaar onderwijs wordt gegeven en aan het volgen van openbaar onderwijs behoefte bestaat;
 - c. de bekostiging van de school, als daaraan het onderwijs wordt uitgebreid met onderwijs van een of meer andere richtingen, van uitsluitend een of meer op te heffen scholen, met inachtneming van de artikelen 154 tot en met 156 gedurende ten minste 20 achtereenvolgende jaren zou kunnen worden voortgezet; of
 - d. een samenwerkingsschool met inachtneming van artikel 17d tot stand zou kunnen komen.
 5. Onze minister kan een aanvraag tevens inwilligen in andere gevallen dan bedoeld in het vierde lid. Onze minister willigt een aanvraag niet in op grond van dit lid, indien:

- a. als gevolg van het inwilligen van de aanvraag een andere school dreigt te worden opgeheven of niet meer te worden bekostigd; of
- b. het leerlingenaantal van de school onder de voor die school geldende opheffingsnorm ligt en de school binnen een jaar zou moeten worden opgeheven of niet langer voor bekostiging in aanmerking zou komen als de aanvraag niet wordt ingewilligd.

C

Artikel 85, eerste lid, onderdeel c, onder 1°, komt te luiden:

1°. de nevenvestiging, onmiddellijk voorafgaand aan het tijdstip van ingang van de bekostiging als nevenvestiging, werd bekostigd als zelfstandige school, of.

D

Artikel 88 wordt gewijzigd als volgt:

1. In het tweede lid wordt "kan ermee instemmen" vervangen door "kan besluiten toe te staan" en wordt "instemming" vervangen door: toestemming.
2. In het derde lid, onderdeel b, vervalt "en".
3. Het derde lid, onderdeel c, wordt vervangen door twee onderdelen, luidende:
 - c. indien het betreft een aanvraag van een besluit als bedoeld in het eerste lid, het openbaar onderwijs of de richting of richtingen van het bijzonder onderwijs dat de school voor en na de omzetting, wijziging van richting, uitbreiding met een of meer andere richtingen of totstandkoming van een samenwerkingschool omvat, en
 - d. indien het betreft een aanvraag van een besluit als bedoeld in het tweede lid, de aanduiding van de plaats in de gemeente waar het onderwijs moet worden gegeven.

E

Artikel 155 wordt gewijzigd als volgt:

1. In het eerste lid vervalt de derde volzin.
2. In het tweede lid wordt "is voor de eerste maal van toepassing op het eerstvolgende tijdvak van 5 jaar, volgend op die bekendmaking" vervangen door: is voor de eerste maal van toepassing met ingang van 1 augustus, volgend op die bekendmaking.
3. In het derde lid vervalt de tweede volzin en de zinsnede ", wordt dit besluit genomen uiterlijk 1 jaar voor het verstrijken van de periode tot en met 31 juli 1998, of de 5-jaarlijkse periode waarin het verzoek werd gedaan en" in de laatste volzin.

F

Aan artikel 159 worden twee leden toegevoegd, luidende:

4. Indien een besluit tot opheffing, bedoeld in het tweede lid, in afwijking van de tweede volzin van dat lid na 1 augustus, maar uiterlijk op 1 januari van het schooljaar voorafgaand aan de beoogde datum van opheffing wordt medegedeeld aan de gemeenteraad, dan wordt de school of nevenvestiging slechts opgeheven op grond van dat besluit indien:

- a. de op te heffen openbare school of nevenvestiging binnen 10 km over de weg gemeten niet de enige school is waarbinnen openbaar onderwijs wordt gegeven, en
 - b. de gemeenteraad uiterlijk op 1 februari volgend op die mededeling besluit om in te stemmen met opheffing van de school of nevenvestiging.
5. Indien het besluit, bedoeld in het tweede lid, na 1 januari van het schooljaar voorafgaand aan de beoogde datum van opheffing wordt medegedeeld aan de gemeenteraad, dan wordt de school of nevenvestiging niet opgeheven op grond van dat besluit.

ARTIKEL II. WIJZIGING WET PRIMAIR ONDERWIJS BES

De Wet primair onderwijs BES wordt gewijzigd als volgt:

A

In artikel 72, vierde lid, wordt "niet van toepassing op bij omzetting" vervangen door: niet van toepassing bij omzetting.

B

Artikel 76 wordt gewijzigd als volgt:

1. In het tweede lid wordt "toestaan" vervangen door: besluiten toe te staan.
2. Het derde lid komt te luiden:
 3. Een aanvraag van een besluit als bedoeld in het eerste of tweede lid is met redenen omkleed en gaat vergezeld van:
 - a. het voorgestelde jaar van ingang van de bekostiging,
 - b. indien het betreft een aanvraag van een besluit als bedoeld in het eerste lid, het openbaar onderwijs of de richting of richtingen van het bijzonder onderwijs dat de school voor en na de omzetting, wijziging van richting of uitbreiding met een of meer andere richtingen omvat, en
 - c. indien het betreft een aanvraag van een besluit als bedoeld in het tweede lid, de aanduiding van de plaats in het openbaar lichaam waar het onderwijs moet worden gegeven.
3. Er wordt een lid toegevoegd, luidende:
 4. De bekostiging kan slechts aanvangen per 1 augustus van een schooljaar.

C

Aan artikel 124 worden twee leden toegevoegd, luidende:

4. Indien een besluit tot opheffing, bedoeld in het tweede lid, in afwijking van de tweede volzin van dat lid na 1 augustus, maar uiterlijk op 1 januari van het schooljaar voorafgaand aan de beoogde datum van opheffing wordt medegedeeld aan de eilandsraad, dan wordt de school slechts opgeheven op grond van dat besluit indien de eilandsraad uiterlijk op 1 februari volgend op die mededeling besluit om in te stemmen met opheffing van de school.
5. Indien het besluit, bedoeld in het tweede lid, na 1 januari van het schooljaar voorafgaand aan de beoogde datum van opheffing wordt medegedeeld aan de eilandsraad, dan wordt de school niet opgeheven op grond van dat besluit.

ARTIKEL III. INWERKINGTREDING

De artikelen van deze wet treden in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld, met dien verstande dat:

- a. het in artikel I, onderdeel A, opgenomen artikel 16a, tweede lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs, voor het eerst toepassing vindt met ingang van 1 augustus van het jaar na de datum van inwerkingtreding van artikel I, onderdeel A, van deze wet.
- b. het in artikel I, onderdeel A, opgenomen artikel 16a, derde lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs, voor het eerst toepassing vindt met ingang van 1 augustus van het derde jaar na de datum van inwerkingtreding van artikel I, onderdeel A, van deze wet.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Staatssecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap,

Memorie van toelichting

I. Algemeen deel

1. Inleiding

1.1 Kern van het wetsvoorstel

In Nederland worden steeds minder kinderen geboren. Hierdoor daalt de instroom van leerlingen in het onderwijs en worden scholen steeds kleiner. Om een goed onderwijsaanbod bij leerlingendaling te kunnen blijven garanderen, moeten schoolbesturen de gevolgen van dalende leerlingenaantallen aanpakken. Met dit wetsvoorstel zorgt de regering er voor dat schoolbesturen in het primair onderwijs leerlingendaling het hoofd kunnen bieden. Het wetsvoorstel regelt dat er niet-vrijblijvende samenwerking tussen schoolbesturen en gemeenten tot stand komt om te zorgen voor een toekomstbestendig onderwijsaanbod. Daarnaast zorgt het wetsvoorstel er voor dat dit toekomstbestendig onderwijsaanbod beter te realiseren valt, door omzetting, uitbreiding met een richting of verplaatsing van scholen voor schoolbesturen makkelijker te maken.

1.2 Leerlingendaling in Nederland

Door de daling van het aantal leerlingen worden scholen steeds kleiner. Dat leidt tot sluiting van scholen of scholen met combinatieklassen met twee of meer jaargroepen en een doorgaans zeer beperkt aantal leeftijdsgenoten per groep. Leraren moeten dan alle zeilen bijzetten om de kwaliteit overeind te houden.

1.3 Schoolbesturen zijn aan zet

Door op lokaal en regionaal niveau met elkaar het overleg aan te gaan kan een gezamenlijk toekomstbestendig onderwijsaanbod worden gerealiseerd met voldoende spreiding en diversiteit. In sommige dorpen of wijken is het onvermijdelijk dat scholen worden samengevoegd of worden gesloten, omdat scholen onder de opheffingsnorm komen. Als schoolbesturen niet samenwerken, dan sluiten die scholen op willekeurige plaatsen, waardoor de diversiteit van het onderwijsaanbod en de keuzevrijheid in gevaar komen. Op andere plaatsen beconcurreren schoolbesturen elkaar. Zij doen dan bijvoorbeeld extra investeringen om meer leerlingen naar de school te lokken. Hierdoor kunnen deze schoolbesturen financieel onder druk komen te staan. Schoolbesturen zijn aan zet om er voor te zorgen dat ook bij leerlingendaling voldoende divers en kwalitatief goed onderwijs blijft bestaan. Samenwerking en overleg tussen de besturen draagt bij aan goede oplossingen op lokaal niveau. Ook in gebieden met groei is samenwerking van belang, gericht op diversiteit en kwaliteit. Alleen wanneer schoolbesturen in goed overleg met elkaar zijn, komt er een toekomstbestendig onderwijsaanbod met voldoende spreiding en voldoende diversiteit tot stand.

1.4 Het Rijk zorgt voor de randvoorwaarden

Het is aan het kabinet om schoolbesturen in positie te brengen om hun verantwoordelijkheid voor het onderwijsaanbod ook bij dalende leerlingenaantallen waar te maken. Daartoe neemt de regering meerdere maatregelen. De regering neemt belemmeringen in wet- en regelgeving voor de aanpak van de gevolgen van leerlingendaling weg, zorgt voor bekostiging met de juiste prikkels om een goed onderwijsaanbod bij leerlingendaling te realiseren en zorgt daarbij voor ondersteuning van schoolbesturen en andere betrokkenen.

1.5 Regeerakkoord, beleidsbrieven en moties

In het regeerakkoord 'Bruggen slaan' staat dat in krimpgebieden alle vormen van samenwerking mogelijk moeten zijn. Denominatie noch fusietoets mag daarbij in de weg staan. De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft in 2013 en 2014 twee brieven over leerlingendaling aan de Tweede Kamer gezonden waarin hij aangeeft

hoe hij uitvoering wil geven aan deze passage uit het regeerakkoord en hoe hij verder vorm wil geven aan het beleid ten aanzien van leerlingendaling.

Met de Tweede Kamer is uitvoerig gesproken over de brieven over leerlingendaling. Het oorspronkelijke plan was om de kleinescholentoeslag alleen nog toe te kennen als er daadwerkelijk wordt samengewerkt met andere besturen. Dit heeft geresulteerd in een motie van het kamerlid Voordewind. In de motie staat het verzoek aan de regering om schoolbesturen de kleinescholentoeslag te laten behouden en wordt uitgesproken dat in krimpgebieden schoolbesturen met scholen met een kleinescholentoeslag daadwerkelijk gehouden zijn deel te nemen aan regionaal overleg over een toekomstbestendig en kwalitatief goed onderwijsaanbod. De invoering van een op overeenstemming gericht overleg zoals opgenomen in dit wetsvoorstel komt tegemoet aan de motie, maar beperkt zich niet tot scholen die de kleinescholentoeslag ontvangen en krimpgebieden. Het gezamenlijk opstellen van een plan voor een toekomstbestendig onderwijsaanbod is immers ook in regio's met groei van belang.

Dit wetsvoorstel beperkt zich tot het primair onderwijs en is niet van toepassing op het voortgezet onderwijs. In het voortgezet onderwijs is in de wet al de mogelijkheid opgenomen dat schoolbesturen kunnen samenwerken. De samenwerkende schoolbesturen stellen daartoe voor hun regio een regionaal plan onderwijsvoorzieningen vast, waarin bijvoorbeeld het verplaatsen van een vestiging kan worden geregeld.

1.6 Leeswijzer

Paragraaf 2 van deze memorie van toelichting bevat het voorstel voor een op overeenstemming gericht overleg over het toekomstig onderwijsaanbod. In paragraaf 3 wordt het voorstel voor de versoepeling van de regels voor het verplaatsen en van richting veranderen van scholen toegelicht. Paragraaf 4 behandelt enkele overige wijzigingen die hiermee samenhangen. De daaropvolgende paragrafen behandelen achtereenvolgens het gevoerd overleg (5), uitkomsten van de openbare internetconsultatie (6), de positie van Caribisch Nederland (7), de uitkomst van de uitvoerings- en handhaafbaarheidstoets (8), administratieve lasten (9) en financiële gevolgen (10).

2. Op overeenstemming gericht overleg over het toekomstig onderwijsaanbod

2.1 Gevolgen van leerlingendaling zijn regionaal bepaald

Leerlingendaling is een landelijk verschijnsel, maar kent regionaal een zeer verschillende omvang en verloop. Gezien de grote verschillen tussen gemeenten en regio's bestaat er niet één oplossing voor dit ingewikkelde vraagstuk, maar is maatwerk op zijn plaats. Schoolbesturen, ouders, personeel van scholen en gemeenten weten het beste wat de knelpunten en kansen zijn in hun regio. Zij zijn aan zet om bij leerlingendaling het onderwijsaanbod aan te passen aan de regionale uitdagingen en wensen.

2.2 Regionale samenwerking is noodzakelijk om het onderwijsaanbod aan te passen

Een aanpak van leerlingendaling slaagt alleen als deze is gebaseerd op een weging van informatie, ervaring en belangen die louter plaatselijk kan worden gemaakt. Daarom moet de aanpak regionaal zijn. Het is noodzakelijk dat schoolbesturen die te maken hebben met leerlingendaling elkaar helpen en ondersteunen. Daar zijn al goede voorbeelden van in het land. Ook de Onderwijsraad wijst op de noodzaak van planmatige regionale samenwerking. Ook in gebieden waar sprake is van groei is het van belang dat schoolbesturen gezamenlijk kijken hoe zij deze stijging van leerlingenaantallen het beste kunnen opvangen. Betrokkenheid van de lokale overheid in deze samenwerking blijkt een belangrijke factor voor succes.

2.3 Samenwerking komt niet vanzelf tot stand

De samenwerking tussen schoolbesturen in de regio komt niet altijd vanzelf tot stand, bijvoorbeeld doordat er sprake is van concurrentie of verschil in richtingen. Door de

forse daling van het aantal leerlingen zal in veel dorpen en wijken nog maar ruimte zijn voor één basisschool, terwijl er nu meerdere scholen staan van uiteenlopende richtingen, dat maakt samenwerking soms moeilijk. Schoolbesturen hechten begrijpelijkerwijs erg aan hun eigen identiteit en dikwijls bestaat tussen besturen een verschil in beleving en analyse van de problemen rond de leerlingendaling. Het risico bestaat dat hierdoor te lang te weinig gebeurt en scholen soms willekeurig sluiten en bepaalde richtingen in regio's nagenoeg verdwijnen.

Als schoolbesturen niet in grotere mate samen optrekken, dan neemt waarschijnlijk de diversiteit af en is er minder te kiezen voor ouders en leerlingen. Gebrek aan regie en verleidingsmacht lijkt, aldus het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) Leerlingendaling in het funderend onderwijs, belemmerend te zijn om tijdig tot samenwerking tussen scholen en schoolbesturen te komen. De hoop dat het een andere school zal zijn die moet worden opgeheven, kan leiden tot passiviteit. Dit maakt het steeds moeilijker om de diversiteit in het onderwijsaanbod te behouden.

2.4 Het Rijk voorziet in een verplichting tot overleg om samenwerking te garanderen
Zoals in de vorige paragrafen is beschreven, is samenwerking tussen schoolbesturen in de regio onontbeerlijk om tot een goed onderwijsaanbod te komen, maar komt deze samenwerking niet altijd vanzelf tot stand. Schoolbesturen geven aan dat de samenwerking niet vrijblijvend mag zijn. De regering voorziet daarom met dit wetsvoorstel in een verplichting voor schoolbesturen en gemeenten om op overeenstemming gericht overleg te voeren over het toekomstbestendig maken van het onderwijsaanbod.

Hoewel leerlingendaling de aanleiding vormt voor dit wetsvoorstel, acht de regering het altijd van belang dat schoolbesturen en gemeenten overleg voeren over het toekomstig onderwijsaanbod. Zo kan het onderwijs het beste aansluiten op de ontwikkelingen in de gemeenten en op de wensen van ouders en leerlingen. Daarom geldt de verplichting tot het voeren van overleg over het toekomstig onderwijsaanbod voor alle gemeenten en schoolbesturen in het primair onderwijs.

In een gebied met veel kleine scholen die ook nog eens steeds kleiner worden kan in het overleg het gesprek worden gevoerd over de vraag op welke plek welke scholen open moeten blijven, kunnen samengaan of zullen moeten sluiten. Wanneer er binnen een stad sprake is van wijken met een groeiend aantal kinderen in de leeftijd van nul tot vier jaar, maar ook van wijken waar door de vergrijzing minder scholen nodig zijn, kan het gesprek worden gevoerd over het verplaatsen van het scholenaanbod van wijk naar wijk. In de grote steden die de komende jaren te maken hebben met een behoorlijke groei van het aantal leerlingen, kan met de schoolbesturen en gemeente samen worden gekeken hoe deze groei het beste opgevangen kan worden. Het is daarmee voor alle schoolbesturen en gemeenten nodig om overleg te voeren over een passend toekomstig onderwijsaanbod.

2.5 Eisen aan overleg en uitkomsten

De regering kiest er voor om in de inrichting van het overleg ruimte te laten voor maatwerk door schoolbesturen en gemeenten. Zo kan recht worden gedaan aan verschillen tussen regio's. Wel worden in de wet enkele eisen aan de inrichting en de uitkomsten van het overleg gesteld.

Overleggreemium

Schoolbesturen hebben zelf de vrijheid om in overleg met elkaar te komen tot een indeling in regio's waarin zij het overleg willen voeren. Zij hebben immers zelf het beste zicht op de meest logische samenwerkingsvormen op regionaal niveau. De regio waarin schoolbesturen het overleg voeren omvat daarbij altijd tenminste het grondgebied van één of meer gemeenten. Alle schoolbesturen nemen deel aan het overleg in de regio('s) waar zij scholen hebben.

Voor dit op overeenstemming gericht overleg tussen schoolbesturen en gemeente(n) hoeven geen nieuwe bestuurlijke lagen te ontstaan. Zij kunnen voor hun overleg aansluiten bij het overleg dat toch al plaatsvindt in het samenwerkingsverband passend onderwijs, of een andere regio-indeling kiezen die beter aansluit bij andere overleggenia die er nu al in het land bestaan. Daarbij valt te denken aan een (deel van een) provincie of een samenwerkingsverband rond de Lokale Educatieve Agenda. Ook kan worden gedacht aan de regio's die in de context van het arbeidsmarktplatform gezamenlijk werken aan personele oplossingen voor de gevolgen van leerlingendaling. Ten slotte kan het regionale schaalniveau benut worden van de krimp- en anticeperregio's in het kader van het programma Bevolkingsdaling van het ministerie van BZK.

In het geval het schoolbesturen niet lukt om tot overeenstemming te komen over een regio-indeling, vindt het overleg over het toekomstig onderwijsaanbod plaats in de regio's die overeenkomen met de regio's die zijn vastgesteld voor de samenwerkingsverbanden passend onderwijs (conform artikel 18a, derde lid, WPO).

Gebiedsplan

Het op overeenstemming gericht overleg tussen schoolbesturen en gemeente(n) moet een meerjarig plan opleveren voor het toekomstbestendig maken van het onderwijsaanbod. In dit voorstel van wet wordt niet bepaald wat de looptijd van dit plan moet zijn. Het is verstandig om op basis van leerlingenprognoses vooruit te kijken en te plannen. Een plan voor minder dan vier jaar levert daarbij waarschijnlijk niet voldoende tijd op om het onderwijsaanbod voor lange termijn te bestendigen. Schoolbesturen die te maken hebben met dalende leerlingenaantallen, hebben immers tijd nodig om te komen tot een verstandige herschikking van basisscholen of schoolgebouwen. In gebieden met stijgende leerlingenaantallen kan op hele korte termijn de noodzaak ontstaan voor een (tijdelijke) oplossing om de groei op te vangen. Tegelijkertijd is het ook van belang om de lange termijn en toekomstige ontwikkelingen in de regio hierin mee te nemen. Een plan voor meer dan tien jaar lijkt ook minder logisch, omdat de leerlingenprognoses op die termijn aan voorspellende waarde verliezen. In dit plan komen minimaal ook de onderwijshuisvesting, de toegankelijkheid van het onderwijs en de relatie met het leerlingenvervoer aan bod. Het plan moet worden gebaseerd op de huidige en de toekomstige vraag naar onderwijs. Een jaar na inwerkingtreding van de wet moet de samenwerking zichtbaar zijn, twee jaar na de samenwerking moet er daadwerkelijk een gebiedsplan zijn opgesteld.

Controle en handhaving

De schoolbesturen zijn zelf verantwoordelijk voor het voeren van het overleg en het opstellen van een meerjarig plan voor het toekomstbestendig maken van het onderwijsaanbod. De wettelijke verplichting tot overleg en het opstellen van een gebiedsplan, valt onder het regulier toezicht van de Inspectie voor het Onderwijs. De inspectie houdt toezicht op de naleving van wet- en regelgeving op zowel bestuurs- als schoolniveau. Signalen van ouders, personeel, regionale procesbegeleiders, gemeenten, schoolbesturen en provincie of waarnemingen van medewerkers van OCW zullen altijd aanleiding zijn om schoolbesturen en gemeenten te wijzen op de wettelijke verplichtingen. Bij geconstateerde tekortkomingen kan de Minister een proportionele bekostigingssanctie opleggen. De gebiedsplannen hoeven door de schoolbesturen niet aan het ministerie van OCW te worden gezonden.

2.6 Rol van gemeenten

De gemeenten spelen nadrukkelijk een rol bij het op overeenstemming gericht overleg. Allereerst als schoolbestuur van één of meer openbare scholen voor het primair onderwijs. In dat geval is het openbaar onderwijs niet bestuurlijk verzelfstandigd. De wettelijke verplichting voor het voeren van een op overeenstemming gericht overleg is dan ook van toepassing op de gemeente.

Daarnaast heeft de wetgever de zorgplicht voor de onderwijshuisvesting neergelegd bij de gemeente, waardoor de besluitvorming over het toekomstig onderwijsaanbod in overleg tussen schoolbesturen en gemeente vorm moet krijgen. Ook vanwege de relatie met het leerlingenvervoer moeten gemeenten betrokken worden. Bovendien kunnen gemeenten de verbinding leggen met de planning en ontwikkeling van het bredere voorzieningenaanbod, zoals de kinderopvang, de bibliotheken, jeugd-, sport- en welzijnsvoorzieningen en de ruimtelijke ordening.

Wanneer schoolbesturen elkaar zelf niet voortvarend opzoeken om overleg te voeren, kan de gemeente ook een belangrijke rol spelen als initiator van het overleg. De gemeente kan de schoolbesturen in de gemeente dan wijzen op de wettelijke verplichting tot overleg.

2.7 Relatie met andere maatregelen leerlingendaling

Zoals in de inleiding van deze memorie van toelichting reeds benoemd, maakt dit wetsvoorstel deel uit van een breder regeringsbeleid om de gevolgen van leerlingendaling in het onderwijs het hoofd te bieden. De verplichting tot het voeren van op overeenstemming gericht overleg staat niet op zichzelf. Het is niet de enige maatregel om samenwerking en een planmatige aanpak te bevorderen. Zo biedt de regering ook ondersteuning bij de aanpak van de leerlingendaling.

Het is raadzaam dat de regie op het proces van samenwerking bij een onafhankelijke partij ligt. In de praktijk is gebleken dat het een onafhankelijke partij gemakkelijker lukt om het gesprek te organiseren en resultaten te boeken. Dit hebben verschillende gesprekspartners in de beleidsvoorbereiding los van elkaar aangegeven en in bijvoorbeeld de Achterhoek en in Zeeland werkt dit goed. Ook in het Interdepartementaal Beleidsonderzoek "Bekostiging funderend onderwijs bij dalende leerlingaantallen" en het Onderwijsraadadvies "Grenzen aan kleine scholen" is de inrichting van een regionale regiefunctie geadviseerd. Daarom stelt de regering tenminste twee jaar €2,4 miljoen beschikbaar om regionale procesbegeleiders aan te stellen die de samenwerking tussen schoolbesturen en andere relevante partijen op gang brengt, zonder de autonomie van de schoolbesturen aan te tasten. Dit geeft een extra impuls aan de totstandkoming van overleg. Zo kan sneller gestart worden met een plan voor een toekomstig onderwijsaanbod.

Ook zet de regering actief in op de deling van informatie over wet- en regelgeving, cijfers en prognoses. Dit gebeurt via een helpdesk, leerlingenprognoses en een kennisplatform. Vanuit het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zijn accountmanagers leerlingendaling aangesteld. Zij gaan het land in om uitleg te geven over het beleid en de gevolgen van leerlingendaling. De accountmanagers geven schoolbesturen en gemeente desgevraagd uitleg over de wettelijke mogelijkheden om leerlingendaling het hoofd te bieden. Zo wordt langs verschillende wegen gezorgd dat schoolbesturen en gemeenten samenwerken om te komen tot een toekomstbestendig onderwijsaanbod.

3. Omzetting, uitbreiding richting of verplaatsing van scholen

3.1 Het scholenaanbod moet worden aangepast aan de leerlingendaling

Schoolbesturen staan voor de opgave om met elkaar en met gemeenten te zorgen voor een toekomstbestendig onderwijsaanbod dat aansluit op de behoefte van ouders en leerlingen. In het gebiedsplan wordt dat nader uitgewerkt door de betrokkenen. Zo kan het zijn dat in een regio scholen onder de opheffingsnorm zakken en daardoor niet alle scholen open kunnen blijven. Ook kan uit het in de vorige paragraaf beschreven overleg tussen schoolbesturen en gemeenten blijken dat het scholenaanbod moet worden aangepast aan het toekomstige leerlingenaantal. Dan is de vraag aan de orde waar het best scholen open kunnen blijven, waar fusies nodig zijn en van welke richting de

scholen moeten zijn. Daarbij is het nodig dat schoolbesturen veel actiever toetsen of het scholenaanbod aansluit op de wensen van de ouders en zo nodig de richting van hun scholen aanpassen.

3.2 Verplaatsen of van richting veranderen kan helpen bij de aanpassing

Voor het toekomstbestendig maken van het onderwijsaanbod in de regio kan het om redenen van bereikbaarheid of variëteit dan ook wenselijk zijn om een school om te zetten (van openbaar naar bijzonder of van bijzonder naar openbaar), van richting te laten veranderen (ook wel 'van kleur verschieten'), of om een school te verplaatsen. Zo kunnen in een dorp of een wijk nu meerdere scholen van verschillende richtingen staan. Het kan zijn dat er door de daling van het aantal leerlingen op den duur plaats is voor maar één school. Door scholen te fuseren en mogelijk van richting te veranderen kan men zo goed mogelijk aansluiten bij de wensen en behoeften van de ouders. De voorwaarden die hier in het primair onderwijs nu voor gelden, maken dit echter veelal onhaalbaar, terwijl dit voor een goede spreiding van het onderwijsaanbod soms toch een goede oplossing is.

3.3 Wettelijke belemmeringen voor verplaatsen, omzetting of van richting veranderen bij leerlingendaling

Op dit moment mag een school alleen worden verplaatst, of mag de richting van een school alleen worden gewijzigd, als de school na verplaatsing of na wijziging van de richting de stichtingsnorm haalt. De stichtingsnorm ligt ruim boven de opheffingsnorm en is minimaal 200 leerlingen. Deze norm kan in dichtbevolkte gebieden oplopen tot 333 leerlingen. Daarmee is het verplaatsen van een school, of het veranderen van de richting van een school in gebieden met leerlingendaling in de praktijk vrijwel onmogelijk, terwijl daar voor de uitvoering van een gebiedsplan (zoals beschreven in paragraaf twee) wel behoefte aan is.

3.4 Verruiming van de wettelijke mogelijkheden

In de brief van 12 juli 2013 naar aanleiding van het advies van de Onderwijsraad 'Artikel 23 Grondwet in maatschappelijk perspectief' is aangekondigd dat de regering van plan is een wetsvoorstel voor te bereiden dat het mogelijk maakt om in het primair onderwijs van richting te veranderen zonder dat de stichtingsnorm wordt gehaald. Dit voorstel geeft uitvoering aan deze toezegging van de regering. Dit wetsvoorstel heeft tot doel om het voor schoolbesturen makkelijker te maken om een school om te zetten (van openbaar naar bijzonder of van bijzonder naar openbaar), van richting te laten veranderen, of om een school te verplaatsen.

Daartoe wordt de wet gewijzigd. Aanvullend aan de huidige wettelijke mogelijkheden kan een schoolbestuur dat één van zijn scholen van richting wil laten veranderen of verplaatsen daartoe een verzoek indienen bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Dit verzoek omvat in ieder geval de gewenste datum van ingang van de bekostiging, een leerlingenprognose, de huidige en de gewenste richting van de school, de gemeente waarin de school zal komen te staan en een beschrijving van het voedingsgebied. Wanneer het schoolbestuur dat het verzoek indient, bijvoorbeeld door een gezamenlijk opgesteld gebiedsplan, kan aantonen dat de andere besturen in de regio geen bezwaar hebben tegen de verplaatsing of het van kleur verschieten, zal de minister dat in positieve zin meewegen in zijn oordeel.

3.5 Voorkomen van oneigenlijk gebruik van verruimde mogelijkheden

Deze verruiming van mogelijkheden gaat gepaard met een risico op oneigenlijk gebruik. De verruiming is bedoeld om schoolbesturen meer mogelijkheden te bieden om het scholenaanbod aan te passen aan het toekomstig leerlingenaantal en de wensen van ouders en leerlingen. Het is echter onwenselijk dat een bestuur de richting van een school verandert om de laatste school van een richting te worden. De laatste bijzondere school van een richting hoeft niet te sluiten, als er binnen een straal van vijf kilometer geen andere school is van dezelfde richting. Voor de laatste school waaraan openbaar

onderwijs wordt verzorgd geldt dit binnen een afstand van tien kilometer. Zo zou een school met te weinig leerlingen een richting kunnen kiezen die binnen een straal van vijf kilometer niet voorkomt. De school zou dan open kunnen blijven als laatste school van die richting. Ook is het niet de bedoeling dat een grotere school de richting kiest van een school in de buurt, die nu, of op korte termijn, wordt opgehouden omdat het de laatste school van een richting is. Dit heeft dan immers sluiting van de kleine school tot gevolg. Er is immers een andere school van dezelfde richting in de omgeving gekomen. Zo is deze school een concurrent kwijt.

Daarom zijn er in de wet bepalingen opgenomen dat de minister het verzoek niet goedkeurt indien als gevolg van de inwilliging een andere school dreigt te worden gesloten of de school waarvoor het verzoek is ingediend zonder inwilliging zou moeten sluiten.

4. Overige wijzigingen

Er zijn nog enkele andere bepalingen in de wet die belemmerend kunnen werken bij het maken van een goed, toekomstbestendig plan over het onderwijsaanbod. Voorgesteld wordt om deze wetsartikelen te wijzigen, de wijzigingen worden hieronder toegelicht.

4.1 Nevenvestiging andere richting dan hoofdvestiging

Binnen de huidige wetgeving kan een nevenvestiging van een school niet van een andere richting zijn dan de hoofdvestiging. Wanneer besturen de mogelijkheid krijgen om een nevenvestiging van een andere richting onder te brengen bij hun school, kan dat een fusieproces vergemakkelijken. Een nevenvestiging die bijvoorbeeld ontstaat na een fusie tussen een christelijke en een katholieke school, kan de oorspronkelijke richting behouden. Daarmee ontstaat een school met zowel de christelijke als katholieke richting met een christelijke hoofdvestiging en een katholieke nevenvestiging (of andersom). Daarbij moet dan wel worden voldaan aan de eisen die de wet stelt met betrekking tot uitbreiding met een richting. Wanneer een openbare school is betrokken bij een dergelijke fusie, dan gelden de eisen met betrekking tot de samenwerkingschool.

4.2 Tussentijds splitsen grondgebied gemeente

Iedere vijf jaar worden de stichtings- en opheffingsnormen voor basisscholen opnieuw vastgesteld aan de hand van de geactualiseerde leerlingdichtheid per gemeente. Wanneer sprake is van grote verschillen in leerlingdichtheid binnen één gemeente, kan deze voor de berekening van de stichtings- en opheffingsnormen gesplitst worden in twee afzonderlijke delen (artikel 155 WPO).

De nu geldende normen zijn eind 2012 vastgesteld en zijn met ingang van 1 augustus 2013 in werking getreden. (De eerstvolgende 5-jaarlijkse periode waarvoor bijgestelde normen zullen worden vastgesteld, zal dus ingaan per 1 augustus 2018). Wanneer in de tussenliggende periode een splitsing van het grondgebied van de gemeente wordt aangevraagd, gaat die wijziging pas in wanneer de nieuwe 5-jaarlijkse periode begint. In situaties van leerlingendaling kan het daardoor voorkomen dat een school moet worden opgeheven op grond van een niet gesplitste, voor die school hogere opheffingsnorm, omdat het te lang duurt voordat de wijziging ingaat. Daarom wordt voorgesteld de wet aan te passen zodat de gesplitste normen direct gaan gelden per 1 augustus volgend op de bekendmaking bij ministeriële regeling van de splitsing en niet pas bij het begin van een nieuwe 5-jaarlijkse periode. De splitsing is na ingang van de nieuwe 5-jaarlijkse periode nog 20 jaar van kracht. De bekendmaking zal op redelijke termijn voorafgaand aan 1 augustus worden gepubliceerd zodat schoolbesturen ruim op tijd zijn geïnformeerd over de wijziging.

4.3 Procedure vrijwillige sluiting openbare school

Een besluit van een verzelfstandigd openbaar bestuur tot opheffing van een openbare school dient een jaar voorafgaand aan de datum van sluiting te worden medegedeeld aan de gemeenteraad. Pas na instemming van de gemeenteraad kan de school worden

opgeheven. De gemeenteraad moet in de gelegenheid gesteld worden om de school zo nodig over te nemen (als bij opheffing een voldoende aanbod van openbaar onderwijs binnen de gemeente niet langer gegarandeerd zou zijn). Wanneer het schoolbestuur het besluit pas na 1 augustus meldt bij de gemeente, dan kan de school op grond van de huidige wetgeving niet aan het eind van dat schooljaar worden opgeheven. Dat kan onwenselijke situaties met zich meebrengen. Daarom wordt een wijziging voorgesteld, zodat een melding tussen 1 augustus en 1 januari ook nog in behandeling kan worden genomen door de gemeente. Stemt de gemeenteraad vervolgens uiterlijk op 1 februari in met opheffing van de school, dan wordt deze alsnog met ingang van 1 augustus daaropvolgend opgeheven. Bij een aanvraag tussen 1 augustus en 1 januari is de gemeente niet verplicht de aanvraag nog in behandeling te nemen. Neemt de gemeenteraad voor 1 februari geen besluit, dan blijft de school nog een schooljaar langer in stand.

5. Gevoerd overleg

Met de PO-Raad en de besturenorganisaties in het primair onderwijsveld is overleg gevoerd over de problematiek rond leerlingendaling. Voor zover het de versoepeling van de regels voor van kleur verschieten en verplaatsen betreft, hebben deze organisaties zelf gevraagd om een wetswijziging. Wat betreft de wettelijke verplichting tot op overeenstemming gericht overleg zijn de meningen verdeeld. Vele schoolbesturen zijn blij met de verplichting tot overleg, anderen willen liever op vrijblijvende basis overleg voeren. Toch zijn van de zijde van de genoemde organisaties geen zwaarwegende bezwaren boven tafel gekomen.

De VNG is geraadpleegd over de deelname van de gemeenten aan het op overeenstemming gericht overleg. Ook van de zijde van de VNG zijn geen bezwaren gebleken.

6. Uitkomsten openbare internetconsultatie

PM

7. BES eilanden

In de Wet primair onderwijs BES wordt geen verplichting tot het voeren van op overeenstemming gericht overleg opgenomen. Op de BES is het aantal schoolbesturen beperkt en zij voeren nu al overleg over het scholenaanbod. Er is geen noodzaak voor verdere wetgeving.

In de Wet primair onderwijs BES zijn de wettelijke bepalingen ten aanzien van het verplaatsen, omzetten of van richting veranderen van scholen nog niet volledig in werking getreden. De wijzigingen die met dit wetsvoorstel op dit punt worden voorgesteld voor Europees Nederland worden niet een op een overgenomen in de WPO BES. In plaats daarvan wordt een vereenvoudigde bepaling voorgesteld voor Caribisch Nederland. Daarin neemt de minister altijd een individueel besluit over een aanvraag tot het verplaatsen, omzetten, of van richting veranderen van een school. Er worden verder geen bijzondere criteria gesteld.

8. Uitvoering en handhaafbaarheid

DUO, de Auditdienst Rijk en de Inspectie van het onderwijs hebben dit wetsvoorstel beoordeeld op uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid. *[Daaruit zijn geen onoverkomelijke problemen naar voren gekomen./Het wetsvoorstel is aangepast naar aanleiding van de gemaakte opmerkingen.]*

PM

9. Administratieve lasten

De administratieve lasten voor het verplaatsen of van richting veranderen van scholen wijzigingen niet.

Het op overeenstemming gericht overleg en het opstellen van een gebiedsplan levert administratieve lasten op van twee keer negenhonderd euro. Wanneer gebruik wordt gemaakt van de Regeling bekostiging regionale procesbegeleider leerlingendaling PO en VO is de administratieve last negenhonderd euro lager.

10. Financiële gevolgen

Er worden geen financiële gevolgen voorzien.

II. Artikelsgewijze toelichting

Artikel I, onderdeel A (artikel 16a WPO)

Artikel 16a van de WPO heeft betrekking op de gebiedsplannen toekomstbestendig onderwijsaanbod. Schoolbesturen moeten elk binnen hun eigen regio met elkaar overleggen om hun onderwijsaanbod op elkaar af te stemmen en zo bij dalende leerlingenaantallen samen ook in de toekomst een divers onderwijsaanbod in stand te kunnen houden.

Voor de regio-indeling van de gebieden waarbinnen alle schoolbesturen met elkaar moeten overleggen wordt in beginsel aangesloten bij de gebiedsindeling van de samenwerkingsverbanden zoals die in het kader van passend onderwijs zijn aangewezen voor het primair onderwijs. In afwijking hiervan kan voor een andere indeling worden gekozen als alle schoolbesturen in de regio daarmee instemmen. Wel dienen daarbij de gemeentegrenzen te worden aangehouden.

Zo kunnen bijvoorbeeld de schoolbesturen per gemeente een afzonderlijk overleg houden binnen een SWV-PO-regio die meerdere gemeenten omvat, indien alle schoolbesturen in die hele regio daarmee instemmen. Als alle schoolbesturen in de betrokken SWV-PO-regio's daarmee instemmen, kan er ook een overleg over toekomstbestendig onderwijsaanbod gehouden worden in een regio die de grenzen van de SWV-PO-regio's overstijgt.

In paragraaf 2 van het algemene deel van deze memorie van toelichting is nader ingegaan op het overleg over een toekomstbestendig onderwijsaanbod.

Artikel I, onderdeel B (artikel 84 WPO)

Met de wijziging in het tweede lid wordt benadrukt dat bij de toestemming van de minister sprake is van een besluit als bedoeld in de Algemene wet bestuursrecht. Het huidige derde lid van artikel 84 wordt opgesplitst. De gegevens die een school moet aanleveren bij de aanvraag van een besluit staan in het derde lid (nieuw). De beoordeling door de minister van een aanvraag van een besluit als bedoeld in het eerste of tweede lid, vindt vervolgens plaats op grond van het vierde en vijfde lid. Daarmee worden de mogelijkheden om goedkeuring te verlenen aan een verzoek tot omzetting, uitbreiding met een richting of verplaatsing van een school verruimd. De gronden om een aanvraag in te willigen zoals die worden genoemd in het vierde lid (nieuw) komen inhoudelijk overeen met die uit het huidige derde lid. Het vijfde lid is geheel nieuw ten opzichte van de huidige tekst van het artikel.

Met het vijfde lid worden de mogelijkheden voor een school om 'van kleur te verschieten' verruimd. De minister kan op grond van dit lid ook in andere gevallen dan bedoeld in het vierde lid, goedkeuring verlenen aan een verzoek tot omzetting, uitbreiding met een richting of verplaatsing. Als bescherming tegen een al te ruime bevoegdheid van de minister wordt de mogelijkheid tot inwilliging van verzoeken op

grond van het vijfde lid wel ingeperkt. In een tweetal situaties wordt in elk geval geen goedkeuring verleend op grond van het vijfde lid.

Dat is enerzijds als door de aangevraagde omzetting, uitbreiding of verplaatsing een of meer andere scholen in hun voortbestaan bedreigd worden. Die situatie kan zich bijvoorbeeld voordoen als een andere school in de omgeving nu op grond van artikel 153, vierde of vijfde lid, in stand wordt gehouden.

Anderzijds wordt geen goedkeuring verleend als de school die het verzoek doet zelf alleen maar in stand gehouden kan worden door met het verzoek onder de voorwaarden van artikel 153, vierde of vijfde lid, te komen vallen. Omzetting, uitbreiding of verplaatsing zou niet als laatste redmiddel gebruikt moeten worden om een school in stand te kunnen houden.

Aangezien de gemeente een verantwoordelijkheid heeft bij de instandhouding van het openbaar onderwijs is in geval van een omzetting van een bijzondere in een openbare school vanzelfsprekend altijd in enige mate betrokkenheid van de gemeenteraad vereist. Ook bij een verzoek om een openbare school te mogen omzetten in een bijzondere school speelt de gemeente een rol. Bij een besluit tot omzetting in een bijzondere school is er immers ook sprake van een vermindering van het aantal openbare scholen. Daarop is artikel 159 van de WPO van toepassing.

De totstandkoming van een samenwerkingschool moet altijd voldoen aan de eisen van artikel 17d van de WPO. Wat betreft de overige mogelijkheden die artikel 84 biedt, gelden voor samenwerkingscholen geen afwijkende regels ten opzichte van andere scholen. Omzetting is niet aan de orde bij een samenwerkingschool, die omvat immers al zowel openbaar als bijzonder onderwijs. Wat betreft een verzoek tot uitbreiding van het onderwijs aan een samenwerkingschool met onderwijs van een of meer andere richtingen worden samenwerkingscholen hetzelfde behandeld als bijzondere scholen die willen uitbreiden met een of meer richtingen. Ten aanzien van inwilliging van een aanvraag tot verplaatsing worden samenwerkingscholen gelijk behandeld als openbare en bijzondere scholen.

Artikel I, onderdeel C (artikel 85 WPO)

Door deze wijziging hoeft een nevenvestiging niet langer van dezelfde richting te zijn als de school waar hij onder valt. Het wordt mogelijk om een voorheen zelfstandige bijzondere school als nevenvestiging van een bijzondere school met een andere richting voor bekostiging in aanmerking te brengen. Artikel 84 is van overeenkomstige toepassing indien op deze wijze een nevenvestiging van een andere richting dan de hoofdvesting van de school voor bekostiging in aanmerking wordt gebracht. Er is daarmee immers sprake van een uitbreiding van de school als bedoeld in artikel 84, vierde lid, onderdeel c.

Daarnaast sluit dit artikel ook niet langer uit dat een openbare nevenvestiging aan een bijzonder school of, andersom, een bijzondere nevenvestiging aan een openbare school voor bekostiging in aanmerking wordt gebracht. In dat geval is naast artikel 84 ook artikel 17d van toepassing. Feitelijk is er immers sprake van de vorming van een samenwerkingschool, indien in de hoofdvesting en/of nevenvestiging(en) van één school zowel openbaar als bijzonder onderwijs wordt verzorgd.

Met dit onderdeel van het wetsvoorstel wordt invulling gegeven aan de voorgestelde wijziging zoals genoemd in paragraaf 4.1 van het algemeen deel van deze memorie van toelichting.

Artikel I, onderdeel D (artikel 88 WPO)

Dit artikel heeft betrekking op speciale scholen voor basisonderwijs. Het is overeenkomstig aan artikel 84, wat betrekking heeft op basisscholen, maar dan in een

vereenvoudigde vorm. Inhoudelijk wordt dit artikel met het onderhavige wetsvoorstel niet gewijzigd. Wel worden enkele wijzigingen voorgesteld om de gebruikte terminologie meer met die in artikel 84 in overeenstemming te brengen en beter aan te laten sluiten op de terminologie uit de Algemene wet bestuursrecht.

Artikel I, onderdeel E (artikel 155 WPO)

Iedere vijf jaar worden voor alle Nederlandse gemeenten de stichtings- en opheffingsnormen opnieuw vastgesteld, geactualiseerd aan de ontwikkelingen in de leerlingdichtheid. Burgemeester en wethouders kunnen op grond van de huidige wet uiterlijk 2 jaar voor het verstrijken van een dergelijke 5-jaarlijkse periode waarvoor de stichtings- en opheffingsnormen telkens worden vastgesteld, een besluit nemen tot splitsing van de gemeente in twee delen, waarvoor dan verschillende stichtings- en opheffingsnormen gaan gelden.

Zoals vermeld in paragraaf 4.2 van het algemeen deel van deze memorie van toelichting wordt voorgesteld om de nieuwe stichtings- en opheffingsnormen bij splitsing van een gemeente in twee delen eerder in werking te laten treden. De koppeling met de aanvang van een nieuwe 5-jaarlijkse periode vervalt daarmee, zodat ook de uiterste termijn voor het nemen van een dergelijk besluit door burgemeester en wethouders (artikel 155, eerste lid, derde volzin) kan komen te vervallen. Hetzelfde geldt in het geval er een verzoek aan de minister wordt gedaan om over te gaan tot splitsing van een gemeente in twee delen terwijl niet elk bevoegd gezag een instemmende verklaring heeft ondertekend (artikel 155, derde lid).

Artikel I, onderdeel G, (artikel 159 WPO) en artikel II, onderdeel C, (artikel 124 WPO BES)

Dit onderdeel geeft invulling aan de voorgestelde wijziging zoals genoemd in paragraaf 4.3 van het algemeen deel van deze memorie van toelichting.

De termijn tussen de mededeling, bedoeld in artikel 159, tweede lid, van de WPO, en de feitelijke datum van vrijwillige opheffing van een verzelfstandigde openbare school, dient er mede toe om de gemeente in staat te stellen om zo nodig de school over te nemen (om voldoende aanbod van openbaar onderwijs te blijven garanderen). Als het bevoegd gezag van een verzelfstandigde openbare school besluit om de school op te heffen is het dus van belang dit tijdig mede te delen aan de gemeenteraad. De laatste school waaraan openbaar onderwijs wordt verzorgd, binnen een afstand van 10 kilometer over de weg gemeten, kan niet op grond van artikel 159 worden opgeheven.

Artikel 159, vierde en vijfde lid, hebben betrekking op de situatie dat een besluit tot opheffing van een verzelfstandigde openbare school toch later dan 1 augustus van het schooljaar voorafgaand aan de beoogde datum van opheffing wordt medegedeeld aan de gemeenteraad. Op grond van het vierde lid kan de school alsnog worden opgeheven met ingang van de beoogde datum van opheffing, indien het besluit daartoe tussen 1 augustus en 1 januari is medegedeeld. In dat geval is wel expliciete goedkeuring van de gemeenteraad vereist (vierde lid, onderdeel b). Het vierde lid, onderdeel a, bepaalt expliciet dat het hier niet om de laatste school mag gaan waaraan openbaar onderwijs wordt aangeboden binnen een afstand van 10 kilometer.

Neemt de gemeenteraad uiterlijk 1 februari geen besluit, of stemt de gemeenteraad niet in met opheffing van de school, dan wordt de school niet opgeheven met ingang van 1 augustus van het eerstvolgende schooljaar, maar blijft deze in stand. De datum van 1 februari is gekozen zodat ouders en leerlingen, maar ook het bevoegd gezag zelf, tijdig duidelijkheid krijgen over het al dan niet voortbestaan van de school met ingang van het volgende schooljaar.

Het vijfde lid bepaalt dat een besluit tot opheffing van een school dat pas na 1 januari van het schooljaar voorafgaand aan de beoogde datum van opheffing van de school wordt medegedeeld aan de gemeenteraad, nietig is.

Vanzelfsprekend kan het bevoegd gezag van de verzelfstandigde openbare school dan een nieuw besluit nemen en dit tijdig mededelen aan de gemeenteraad, om zo de school met ingang van een later schooljaar alsnog op te heffen. De gemeente heeft daarmee voldoende tijd om zo nodig de school zelf over te nemen. Als de voorgenomen opheffing tijdig wordt medegedeeld (dat wil zeggen: een heel schooljaar voorafgaand aan de beoogde datum van opheffing van de school), dan is het bevoegd gezag niet afhankelijk van goedkeuring door de gemeenteraad (artikel 159, tweede lid).

Artikel II, onderdeel A (artikel 72 WPO BES)

Dit betreft een taalkundige verbetering.

Artikel II, onderdeel B (artikel 76 WPO BES)

De Wet primair onderwijs BES (WPO BES) kent in artikel 76 een bepaling met betrekking tot de omzetting, uitbreiding of verplaatsing van scholen. Dit artikel komt inhoudelijk grotendeels overeen met het huidige artikel 84 van de WPO. Het derde lid van artikel 76 WPO BES is echter nog niet in werking getreden.

Vanwege de kleinschaligheid en het eilandelijk karakter kent de WPO BES op diverse onderdelen een eenvoudiger regeling dan die in de WPO. Zo kent de WPO BES geen bepalingen over de laatste school van een richting (vergelijk artikel 153, vierde lid, van de WPO), op grond waarvan scholen ook onder de opheffingsnorm in stand kunnen worden gehouden. Wel kent de WPO BES een bepaling op grond waarvan de laatste school waarbinnen openbaar onderwijs wordt gegeven niet hoeft te worden opgeheven, indien er behoefte aan openbaar onderwijs bestaat (artikel 122, derde lid, van de WPO BES). Daarnaast kent artikel 123 van de WPO BES aan de minister een discretionaire bevoegdheid toe om een school met minder dan 23 leerlingen in stand te houden.

Gezien het voorgaande wordt voorgesteld om voor Caribisch Nederland ook de bestaande, nog niet volledig in werking getreden bepaling met betrekking tot omzetting van een school, uitbreiding met een richting en verplaatsing van scholen te vereenvoudigen. Er wordt daarom niet volledig aangesloten bij de wijziging die met dit wetsvoorstel wordt doorgevoerd voor Europees Nederland (artikel 84 WPO). Er is gekozen voor een eenvoudiger bepaling, meer in lijn met artikel 88 WPO, waarin voor Europees Nederland de omzetting, uitbreiding en verplaatsing van speciale scholen voor basisonderwijs is geregeld.

Artikel III (Inwerkingtreding)

Deze wet treedt in werking op een bij Koninklijk besluit te bepalen tijdstip. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 augustus 2017.

De Staatssecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap,

Sander Dekker